

Przemysław Nowakowski

Wrocław, 21 sierpnia 2018 r.

dr hab. inż. architekt

Wydział Architektury, Politechnika Wrocławska

Recenzja pracy doktorskiej

„Architektura szkół publicznych stopnia podstawowego zrealizowanych w latach 2002-2013
w środowisku intensywnej zabudowy miejskiej Nowego Jorku”

Autor: mgr inż. arch. Andrzej Dudziński

Promotor: dr hab. inż. arch. Zdzisław Pelczarski, profesor Politechniki Białostockiej

1. Zagadnienia formalne dotyczące wykonania recenzji

Podstawą wykonania recenzji rozprawy doktorskiej mgr inż. arch. Andrzeja Dudzińskiego była uchwała Rady Wydziału Architektury Politechniki Białostockiej oraz pismo pana dziekana Wydziału Architektury, prof. dr hab. inż. arch. Aleksandra Asanowicza, z dnia 11 lipca 2018 r. o numerze WA-100.4030/1/14. Podstawę prawną stanowi ustawa z dnia 14 marca 2003 r. *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz. U. nr 65, poz. 595) oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15 stycznia 2004 r. *w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskim i habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora* (Dz. U. nr 15, poz. 128) z późniejszymi zmianami zawartymi w rozporządzeniu MENiS z dnia 15 grudnia 2005 r. (Dz. U. nr 252 poz. 2125) oraz z dnia 17 sierpnia 2006 r. (Dz. U. nr 153 poz. 1094).

2. Uwagi ogólne dotyczące rozprawy doktorskiej

Przedmiotem recenzji jest rozprawa doktorska mgr inż. arch. Andrzeja Dudzińskiego pt.: „Architektura szkół publicznych stopnia podstawowego zrealizowanych w latach 2002-2013

w środowisku intensywnej zabudowy miejskiej Nowego Jorku". Opracowanie ma formę książki formatu A4 w miękkiej oprawie. Zawiera stronę tytułową, sentencję, odezwę Autora oraz 233 numerowanych stron tekstu z ilustracjami (licząc od str. 7), a także 107 stron aneksu z katalogiem badanych obiektów. Część tekstową podzielono następująco: wstęp, cztery zasadnicze rozdziały, podsumowanie i wnioski końcowe oraz bibliografia, spis rysunków i tabel, a także streszczenie. W tekście pokazano 86 ponumerowanych zdjęć i 61 rysunków. Na wiele z nich składa się po kilka zdjęć. Część graficzną uzupełnia 11 autorskich tabel. Bibliografia obejmuje 116 pozycji literaturowych oraz wiele źródeł internetowych, uzupełnionych informacjami o dacie pobrania. Strony internetowe zostały powiązane ze spisem fotografii. Katalogowy aneks zawiera 141 numerowanych zdjęć.

Praca została napisana zrozumiałym, prostym językiem o charakterze naukowym. Także kwestie dotyczące zagadnień estetycznych lub częściowo subiektywne uwagi zostały zaprezentowane zgodnie ze specyfiką pracy naukowej. Autorowi udało się bowiem uniknąć, częstych w takiej sytuacji, emocjonalnych sformułowań. Niektóre nazwy i techniczne sformułowania są używane w języku polskim z podaniem oryginalnego odpowiednika w języku angielskim. Treść opracowania jest pozbawiona dłużyzn i nadmiernie rozbudowanych fragmentów dotyczących wybranych zagadnień. Dzięki temu pracę czyta się dobrze. Może być ona zrozumiała dla wielu czytelników, nawet nie znających Nowego Jorku.

W treści pisanej zauważa się niekonsekwencję zwracania się w określonej osobie. Najczęściej Autor pisze w pierwszej osobie liczby pojedynczej lub mnogiej. Najrzadziej w formie bezosobowej, co najbardziej przystaje do prac naukowych. Podobnie mieszane są czasy (teraźniejszy i przeszły), nawet przy omawianiu jednego zagadnienia. Także liczba czegoś określana jest jako ilość.

Strona edytorska nie budzi zastrzeżeń. Dobór wielkości czcionki, podział na rozdziały i podrozdziały związany jest z treścią i rozważanymi grupami problemowymi. Wyjustowany tekst jest pozbawiony przyimków na końcu wierszy. Nieliczne literówki, brak akapitów lub podwójne spacje nie podważają dobrze wykonanej korekty językowej.

Doktorant starannie podparł swoje rozważania zebrany materiał bibliograficzny. Widać to dzięki odsyłaczom w tekście do literatury źródłowej, opisanej starannie w formie przypisów u dołu strony oraz w formie całościowo zebranej literatury na końcu opracowania. Przyjęto tzw. system oksfordzki zapisywania źródeł bibliograficznych. Zdaniem recenzenta, skrótowe odsyłacze do pozycji wcześniej przywołanych w przypisach są

trochę nieczytelne. W tym wypadku lepszy byłby tzw. system harwardzki, gdzie bezpośrednio na końcu zdania umieszcza się w nawiasach skrótowe wskazania do cytowanej publikacji (nazwisko autora, rok publikacji, numer strony). Naukowy charakter pracy wzmacniają starannie zebrane spisy bibliografii, rysunków i tabel.

Materiał ilustracyjny jest bardzo urozmaicony i starannie dobrany do omawianych zagadnień. Przystaje do treści pracy. Zdjęcia pochodzą z własnego archiwum lub ze źródeł internetowych, co zostało starannie udokumentowane bibliograficznie. Format i układ zdjęć został podporządkowany starannie wykonanej szacie graficznej pracy. Przez to niektóre zdjęcia są bardzo małe. Mimo to są one wyraźne i czytelne, dzięki wysokiej jakości papieru oraz wydruku. Użycie skrótów od słów fotografia, rysunek, tabela odpowiada charakterowi ilustracji, a także podziałowi ich spisu na końcu opracowania.

Na wyróżnienie zasługują autorskie szkice i schematy, dobrze ilustrujące np. relacje przestrzenne dotyczące badanych obiektów lub syntetycznie obrazujące wymagania prawne. Także zestawienia tabelaryczne są przejrzyste i zrozumiałe. Uzupełniono je także graficznymi schematami.

3. Analiza treści pracy doktorskiej i uwagi szczegółowe

Analizę pracy i uwagi szczegółowe przedstawiono zgodnie z kolejnością jej czytania, a fragmenty tekstu zapisane kursywą są cytatai z pracy Autora.

Tytuł pracy jest bardzo długi, ale odpowiada dalszej treści. W tytule zawarto bowiem przedmiot zainteresowań naukowych Autora, a także zakres przestrzenny i czasowy budowy szkół publicznych.

Opracowanie poprzedza cytat – sentencja Le Corbusiera. Odezwa o wątku autobiograficznym ma nieco sentymentalny charakter. Nota biograficzna, uzasadniająca podjęcie takiego tematu mogłaby się znaleźć w przypisie lub na końcu opracowania (nawet jako kolejny aneks).

Układ pracy ilustruje *Spis treści* zajmujący trzy strony. Zostały w nim wymienione ponumerowane tytuły wszystkich rozdziałów oraz głównych podrozdziałów. *Literatura, Spis tabel, fotografii, rysunków, Streszczenie* i *Aneks* nie są numerowane. Wszystkie tytuły poszczególnych części są uzupełnione o numerację stron. Przedstawioną strukturę pracy można uznać za poprawną.

Główną część pracy otwiera *Wstęp* zawarty na dwóch stronach. Dotyczy on procesów demograficznych i miastotwórczych w globalnej skali. Został on zaprezentowany bardzo syntetycznie.

Rozdział pierwszy – *Wprowadzenie* ma duże znaczenie dla struktury pracy doktorskiej. Zawiera bowiem kilka istotnych zagadnień omawiających układ i treść całej pracy. Przedstawiono w nim m.in. *Uzasadnienie wyboru tematu pracy, Przedmiot i zakres badań, Cele badawcze i tezy pracy*. Wyraźnie wyróżniono trzy tezy pracy (str. 19).

W pierwszej tezie napisano m.in.: *Architektura szkół publicznych (...) jest rezultatem kompromisowych (...) decyzji projektowych (...) wynikających z uwzględniania wielu specyficznych warunków determinujących. Składają się na nie (...) uwarunkowania lokalizacji w strukturze urbanistycznej o wysokiej intensywności zabudowy i zaludnienia. W tezie drugiej: Zastosowanie przez władze Nowego Jorku (...) i organizację SCA (School Construction Authority) zasady prowadzenia inwestycji dowodzą, że program (...) realizacji obiektów oświatowych (...) może skutkować powstawaniem form budynków szkolnych odróżniających się wzajemnie indywidualnym charakterem architektonicznym. W tezie trzeciej Autor pisze m.in.: *Dynamiczny rozwój inwestycji szkolnych w Nowym Jorku (...) ma unikalny charakter i jest wynikiem nowatorskiej formuły funkcjonowania miejskiej agencji o nazwie School Construction Authority (SCA). Źródło wysokiej (...) efektywności działań tego podmiotu leży w decyzji przekazania mu bardzo szerokich pełnomocnictw obejmujących wszystkie fazy procesu inwestycyjnego.**

W podpunkcie 1.4 Autor wskazał *metodę indukcyjną* jako *narzędzie badawcze*. Z dalszego tekstu wynika, że na tę metodę składają się analizy, porównania oraz studia indywidualnych przypadków. Można zatem uznać, że wykorzystano wszystkie metody badawcze stosowane zwykle w pracy naukowej z zakresu architektury.

Podpunkt 1.6 *Układ pracy* zawiera szczegółowe informacje o strukturze opracowania. Ogólny przegląd całości poprawia graficzny schemat prezentujący wszystkie grupy problemowe.

Rozdział drugi pod tytułem *Uwarunkowania ogólne determinujące pole badawcze* obejmuje 18 stron. Jest to niezbędny rozdział dla wprowadzenia polskich czytelników w zagadnienia społeczne, demograficzne, urbanistyczne i edukacyjne panujące w Nowym Jorku. Dzięki temu można bliżej poznać specyfikę niezwyklej metropolii oraz lepiej zrozumieć dalsze rozważania i badania. Niestety podpunkt 2.1 *Uwarunkowania urbanistyczne*

i demograficzne oraz 2.2 *Uwarunkowania społeczno-polityczne* są dość ogólnikowe i mają bardziej charakter popularnonaukowy. Autor nie wskazał istotnych informacji, jak: wpływ gęstości zaludnienia na ceny nieruchomości w mieście, głód mieszkaniowy oraz wynikający z nich dynamiczny przyrost nowo budowanych mieszkań, wznoszonych po kryzysie z 2008 roku. Wznoszone na Manhattanie wieżowce mieszkalne nie tylko bowiem zmieniają panoramę miasta, ale także przyczyniają się do zmian urbanistyczno-demograficznych. Intensyfikacja zabudowy mieszkalnej jest przy tym przemyślanym działaniem planistycznym. Z jednej strony odpowiada na palące potrzeby mieszkaniowe, z drugiej strony jest istotnym procesem miastotwórczym, zmierzającym do zasypania demograficznego leja, charakterystycznego dla centrów dużych miast z dominującymi usługami biurowymi (centra takie wyludniają się poza czasem pracy). Obecnie zatłoczony Manhattan i część Brooklynu są wielkimi placami budowy, na których wznosi się nowe budynki mieszkalne.

Powyższe rozważania o budownictwie mieszkaniowym wydają się nie mieć związku z recenzowaną pracą. Koniunktura budowlana i właśnie wzrost liczby mieszkań są bowiem podstawową przyczyną tak znacznego przyrostu liczby szkół w Nowym Jorku, co wskazano w podpunkcie 2.4.

W podpunkcie 2.1 zaprezentowano trzy tabele dotyczące zagadnień demograficznych. Zostały one skopiowane ze źródeł anglojęzycznych. W pracy naukowej powinny zostać przetłumaczone na język polski. Brakuje też do nich odsyłaczy oraz komentarza i wniosków płynących z takich zestawień.

Podpunkt 2.3 został zatytułowany *Gospodarka wolnorynkowa*. Jego treść jednak nie odpowiada tytułowi. Dotyczy on bowiem głównie interwencjonizmu państwowego, o którym zresztą Autor pisze na stronie 75.

Podrozdział 2.6 – *Rozwiązania organizacyjne prowadzenia inwestycji szkolnych w Nowym Jorku* zawiera akapit dotyczący procedur przetargowych przy zamówieniach publicznych w Polsce. To ważne zestawienie z polskimi realiami nie przystaje jednak do tytułu i powinno zostać ujęte w odrębnym rozdziale.

Kolejne dwa rozdziały stanowią zasadniczy trzon badań naukowych. Rozdział trzeci obejmuje 16 stron. Jego tytuł nieco nie przystaje do naukowego charakteru pracy. Uznanie zbioru szkół za reprezentatywny powinno zostawić się w gestii czytelnika. Bardziej stosowne byłoby np. określenie „analiza wybranych szkół”. Brakuje wprowadzenia do treści tak ważnego rozdziału. Już w pierwszym akapicie (podpunkt 3.1) Autor powołuje się na własne

doświadczenia projektowe. W pracy naukowej lepiej powoływać się na weryfikowalne źródła literaturowe, a własne doświadczenia prezentować np. w formie przypisu lub aneksu. Te same uwagi dotyczą podpunktu 3.2 – *Doświadczenia praktyczne autora*.

W podpunkcie 3.3 (str. 48) ujęto krótki wątek polityczny o charakterze „gazetowym”. Podobna uwaga dotyczy akapitu podpunktu 4.3.4.4 (str. 98), nienumerowanego podtytułu (str.177), pierwszego akapitu podpunktu 5.1 (str. 195).

W podpunktach 3.4, 3.5, 3.6 dobrze zaprezentowano kryteria jakościowe i ilościowe doboru szkół podlegających dalej naukowym analizom. Na szczególną uwagę zasługuje tabela 3.2 (str. 53-55) pokazująca przejrzystą analizę lokalizacji badanych obiektów. Można ją uznać za ciekawy wkład autora do badań podjętych w opracowaniu.

Podrozdziały 3.6.1-3.6.3 dotyczą relacji przestrzennych szkół względem sąsiedniej zabudowy. Relacje te pokazano także w załączniku – katalogu badanych obiektów.

Rozdział czwarty jest najbardziej obszerny. Obejmuje aż 127 stron tekstu z wieloma zdjęciami, rysunkami, tabelami i wykresami. Większość z nich została wykonana przez Autora. Syntetyczny materiał ikonograficzny bardzo dobrze przystaje do rozważań ujętych w tekście.

W podpunkcie 4.2 Autor podjął się sformułowania listy kryteriów budowy teoretycznego modelu *szkoły idealnej*. Przyjęcie takiej metody pozwoliło na dokonanie jednolitej oceny jakościowej bardzo zróżnicowanych obiektów. Wspomniane kryteria przedstawiono w kontekście uwarunkowań amerykańskich, polskich i innych krajów. „Międzynarodowe” zestawienia powinny znaleźć się w zaproponowanym już, dodatkowym rozdziale, poświęconym porównaniu amerykańskich i polskich rozwiązań.

W podpunkcie 4.3 dokonano *analizy porównawczej badanych obiektów*. Składa się na nią kilka przejrzystych, autorskich tabel opatrzonych wyczerpującym komentarzem w kolejnych podpunktach. Równolegle, w podpunkcie 4.3.1 sformułowano obszary *analiz zewnętrznych relacji funkcjonalno-przestrzennych* (str. 82). Przy tym dokonano oceny jakościowej obiektów w odniesieniu do modelu wzorcowego. Jej wyniki pokazano na kilkunastu autorskich wykresach kołowych w dalszej części rozdziału.

Następnie Autor negatywnie ocenił lokalizację szkół pod względem dostępu światła dziennego i słonecznego oraz do nieboskłonu. Z polskiej perspektywy są to ważne kwestie, decydujące o jakości użytkowej obiektów szkolnych. Nowy Jork leży jednak na szerokości geograficznej np. Neapolu, co może wymagać raczej ograniczania słonecznej ekspozycji.

Ewentualne zróżnicowanie wymagań i potrzeb ze względów geograficznych nie zostało jednak wyraźnie sformułowane.

Na wyróżnienie zasługuje kolejna obszerna tabela porównująca relacje badanych obiektów względem otaczającej zabudowy (str. 100-102). Wnioski z niej płynące potwierdzają deficyt wolnej przestrzeni wokół szkół, co powoduje określone, a omówione przez Autora, konsekwencje projektowe. Dotyczą one m.in. *strefy przedwejściowej, usytuowania wejścia głównego, komunikacji pieszej* i ograniczeń w realizacji programu sportowego. Przy tym Autor wskazał ważną kwestię braku przyszkolnych obiektów sportowych i rekreacyjnych rekompensowanego ogólnodostępnymi, miejskimi placówkami sportowymi (str. 111). Można wspomnieć, że szczególnie wiele miejskich boisk i placów zabaw wybudowano w Harlemie na północy Manhattanu. Stanowią one znaczącą część programu rewitalizacji dzielnicy. Harlem jeszcze w latach 90. XX wieku należał do najbardziej niebezpiecznych i zdewastowanych dzielnic, tzw. „no go”. Należy on jednak obecnie do „najmodniejszych” i piękniejszych dzielnic Nowego Jorku.

Bardziej subiektywnym, estetycznym zagadnieniom poświęcono podrozdział 4.3.3 (str. 124-140). Omówiono w nim *zewnętrzne formy architektoniczne* kilku szkół. Bardziej szczegółowo zaprezentowano też kilka nietypowych szkół. Analizy te można uznać za ciekawe studia przypadków.

Na stronach 140-143 przedstawiono dwa nienumerowane podrozdziały – *Ankieta* i *Wnioski*. Omówiono w nich badanie ankietowe Autora przeprowadzone na 55 osobach. Dotyczyło ono estetycznej oceny wybranych szkół. Zapewne była to ankieta obrazkowa. Nie została ona jednak zaprezentowana. Starannie omówiono jednak jej wyniki i szczegółowo zaprezentowano wskazane przez badane osoby najciekawsze realizacje.

Bardzo ważną część opracowania stanowi podrozdział 4.3.4 – *Przepisy prawne – wybrane aspekty* (str. 144-148). Zdaniem recenzenta, materiał ten znalazł się w dość przypadkowym miejscu. Powinien raczej znaleźć się w rozdziale poprzedzającym główne analizy i badania. Treść kolejnego podrozdziału 4.3.5, zatytułowanego *Charakterystyka kształtowania funkcji wewnątrz budynków szkolnych* znacznie wybiega poza tytuł dysertacji i przyjęty zakres opracowania (str. 148-175). Stanowi ona jednak bardzo wartościową część opracowania. Umożliwia bowiem pełne poznanie specyfiki amerykańskich szkół. Może powinna się znaleźć w odrębnym załączniku, poza przyjętym zakresem. W kontekście programu funkcjonalnego wewnątrz, Autor ponownie analizował ograniczenia przestrzenne

dotyczące *pomieszczeń wychowania fizycznego* (str. 173-176). Należy tu stwierdzić, że rozległe tereny sportowe przylegają do szkół i uniwersytetów znajdujących się w hrabstwach poza dużymi aglomeracjami.

Rozwiązania konstrukcyjne i materiałowe omówiono w podpunkcie 4.3.6 (str. 177-182). Wskazanie aspektu ekonomicznego i czasowego przy wyborze konstrukcji stalowych i technik prefabrykacji prawdopodobnie ma jednak znaczenie drugorzędne.

Recenzent zetknął się bowiem z opinią, że powszechne stosowanie stali do wznoszenia konstrukcji budynków wynika z uwarunkowań klimatycznych miasta. Beton ma źle znosić bardzo wysoką wilgotność i zasolenie powietrza oraz mroźne zimy. Potwierdzeniem tego może być stan wielu miejskich wiaduktów o mieszanej, stalowo-żelbetowej konstrukcji. Najbardziej porażone korozją chemiczną są bowiem ich elementy betonowe. Konstrukcje żelbetowe zauważa się częściej w stosunkowo nowych budynkach. Zapewne wiąże się to ze stosowaniem specjalnych domieszek do betonu.

Z kolei preferowanie rozwiązań powtarzalnych wynika także z utrwalonej tradycji budowlanej. Wiele wyrobów technicznych jest w USA zunifikowanych. W branży budowlanej można wskazać wiele takich przykładów. Należą do nich m.in. jednakowe rynny i rury spustowe, plastikowe zadaszenia nad wejściami do domów jednorodzinnych lub estetycznie archaiczne, ale praktyczne, włączniki światła. Charakterystyczny jest „American Standard” w postaci muszli klozetowych wypełnionych po brzegi wodą.

W opracowaniu, w podrozdziale 4.3.7, omówiono także kwestie estetycznego wykończenia szkół przy wykorzystaniu *instalacji artystycznych* reprezentujących sztukę nowoczesną (str. 183-187). Takie działania inwestycyjne można uznać za element poprawiający jakość użytkową szkoły oraz najbliższego otoczenia.

Podsumowanie całego rozdziału czwartego w podpunkcie 4.4 obejmuje listę ważnych wniosków (str.187-191). Stanowią one całościową, dogłębną analizę porównawczą badanych obiektów w relacji do rozwiązania modelowego. Podsumowanie to stało też okazją do syntezy przedstawionych wcześniej informacji i analiz.

Przeprowadzone analizy naukowe zamyka rozdział piąty – *Synteza wyników pracy badawczej – podsumowanie i wnioski*. Zajmuje on 10 stron tekstu. Ukazuje przyjęte i zastosowane przez Autora metody badawcze. Dokonano w nim syntezy wcześniejszych badań wybranych szkół i zaprezentowano końcowe wnioski. Poruszono takie zagadnienia, jak:

układy funkcjonalno-przestrzenne szkół, warunki ich lokalizacji, forma architektoniczna budynków, technologie budowlane.

Odrębne akapity podsumowania można uznać za postulaty i kryteria projektowe. Ich ogólny charakter pozwala wykorzystać je w projektowaniu szkół także w Polsce. Przedstawiono alternatywną wizję kształtowania funkcjonalno-przestrzennego szkół względem powszechnie stosowanych w rozwiązaniach krajowych. Stanowi to o aplikacyjnym charakterze dysertacji.

Wysoką jakość pracy badawczej Autora widać szczególnie w wyrazistym graficznie i merytorycznie uzasadnieniu tez podanych na str. 19 oraz przyjętych założeń wstępnych. Tezy zostały zacytowane i starannie skomentowane (str. 200-204).

Na zakończenie przydałoby się wskazanie celu pracy i jej poznawczego znaczenia dla dziedziny wiedzy, a także znaczenia praktycznego dla dokonania krytycznej analizy np. polskich szkół.

Ostateczna, surowa i dogłębna ocena jakości użytkowej szkół zlokalizowanych w trudnych warunkach urbanistycznych wydaje się być dokonana przez pryzmat polskich standardów projektowych i użytkowych. Trzeba jednak sobie zdawać sprawę z dość niskiej jakości użytkowej budynków, zwłaszcza mieszkalnych w Nowym Jorku. Kilka milionów mieszkańców żyje w bardzo trudnych warunkach. Wiele mieszkań jest tak małych, że brakuje w nich stałego miejsca do spania (łóżko składa się na ścianę), brakuje tradycyjnej kuchni (aneks kuchenny tworzy mikrofalówka, lodówka i zlewozmywak), a miejsce na pralkę jest luksusem (stąd popularność pralni na monety – „coin laundry”). Powszechne jest wynajmowanie piwnic – suterren w domach jednorodzinnych i mniejszych kamienicach. Mieszkania takie mają często tylko jedno małe okno, albo tylko przeszklone drzwi wejściowe, przy których jest zaparkowany samochód lub znajduje się składowisko worków ze śmieciami. Dlatego też dla mieszkańców największe znaczenie ma znalezienie szkoły o możliwie wysokim poziomie nauczania w najbliższej okolicy, czyli lokalizacja w obrębie, wskazanej przez Autora, jednostki sąsiedzkiej. Ma to szczególne znaczenie dla rodziców godzących obowiązki zawodowe z opieką nad dziećmi w ich drodze do i ze szkoły. Wiele innych kryteriów, starannie opisanych w pracy, ma zatem znaczenie drugorzędne. Na tym bazuje zatem kompromis w procesie inwestycyjnym, o którym Autor pisze m.in. w pierwszej tezie oraz na stronach 68 i 83.

Drugą część opracowania stanowi ilustrowany katalog 50 obiektów szkolnych. Na każdą kartę składa się ukośne zdjęcie lotnicze i kilka zdjęć z widokami szkoły, a także mapka

orientacyjna ze wskazaniem lokalizacji w granicach miasta oraz zdjęcie satelitarne odpowiadające planowi sytuacyjnemu. Informacje uzupełnia syntetyczny opis ze wskazaniem adresu, jednostki projektowej, danych techniczno-ekonomicznych i uproszczonego programu funkcjonalnego. Na niektórych kartach pokazano uproszczone sylwety pierzei, przedstawiające relacje przestrzenne między szkołami, a sąsiednią zabudową.

Katalog został wykonany bardzo starannie. Stanowi on bogaty materiał do przeprowadzonych badań naukowych. Z kolei czytelnikom pozwala lepiej poznać specyfikę budynków szkolnych Nowego Jorku.

4. Uwagi końcowe

Recenzowana praca doktorska podejmuje ważne zagadnienia praktycznego i estetycznego kształtowania szkół publicznych stopnia podstawowego w Nowym Jorku. Temat badawczy jest tym bardziej ciekawy, ponieważ nie jest on rozpatrywany niezależnie od warunków otoczenia (aspekt urbanistyczny). Poruszono i omówiono także zagadnienia funkcjonalno-użytkowe (aspekt kulturowy).

Przedstawione badania i wnioski oraz całą rozprawę doktorską można uznać za oryginalny wkład mgr inż. arch. Andrzeja Dudzińskiego w rozwój dziedziny naukowej „architektura i urbanistyka”. Autor wykazał dużą wiedzę, a także praktyczne doświadczenie z zakresu projektowania i realizacji szkół w Nowym Jorku.

Wskazane we *Wprowadzeniu* cele oraz tezy pracy zostały udowodnione. Przyjęte i zastosowane metody badawcze można uznać za poprawne. Problem badawczy został opracowany kompleksowo. Praca ma też potencjał aplikacyjny. Może być ona bowiem pomocna w projektowaniu obiektów oświatowych w coraz bardziej ciasnych miastach Polski lub w trudnym terenie.

Wspomniane przez recenzenta uwagi krytyczne nie wpływają na jakość omawianej pracy doktorskiej i nie podważają pozytywnej oceny. Można je traktować jako polemikę w dyskusji naukowej. Drobne korekty, zwłaszcza w zakresie dodatkowych informacji i wniosków ujętych w dodatkowym rozdziale lub kolejnych aneksach, posłużą poprawie jakości przekazu dzieła naukowego, skierowanego do większej grupy czytelników. Może mieć to szczególne znaczenie w sytuacji ewentualnej publikacji opracowania.

5. Podsumowanie

Rozprawa doktorska „Architektura szkół publicznych stopnia podstawowego zrealizowanych w latach 2002-2013 w środowisku intensywnej zabudowy miejskiej Nowego Jorku” autorstwa mgr inż. arch. Andrzeja Dudzińskiego spełnia warunki określone w art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz. U. Nr 65, poz. 595). Dlatego wnioskuję się do Rady Wydziału Architektury Politechniki Białostockiej o dopuszczenie mgr inż. arch. Andrzeja Dudzińskiego do obrony doktorskiej.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "J. Nowakowski". The signature is stylized and written in a cursive script.